

Asia: VN/33943/2025

Hallituksen esityksen luonnos laeiksi yliopistolain, ammattikorkeakoululain, opintotukilain 4 §:n ja korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta (tutkinto avoimena korkeakouluopetuksena)

Lausunnonantajan lausunto

Yleinen näkemyksenne esityksestä sekä tiivistelmä lausuntonne pääkohdista

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö (YTHS) kiittää mahdollisuudesta lausua esitysluonnoksesta.

YTHS yhtyy Suomen ylioppilaskuntien liiton (SYL) ja Suomen opiskelijakuntien liiton (SAMOK) esittämiin keskeisiin huoliin ja suhtautuu esitykseen kokonaisuutena kriittisesti. Esitys on merkittävä muutos suomalaisen korkeakoulutusjärjestelmän rakenteeseen ja sisältää huomattavia riskejä koulutukselliselle tasa-arvolle, opiskelijoiden yhdenvertaisuudelle, korkeakoulu yhteisön toimivuudelle sekä terveyden- ja opiskelukyvyn edistämistyölle.

YTHS:n näkökulmasta erityisen ongelmallista on esitys rajata avoimena korkeakouluopetuksena tutkintoa suorittavat opiskelijat korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon ulkopuolelle. Tätä rajausta ei voida pitää perusteltuna opiskelukyvyn tukemisen, palvelujärjestelmän toimivuuden, terveydenhuollon järjestämisen eikä kustannustehokkuuden näkökulmista.

AMK-opiskelijoiden siirtäminen YTHS:n palveluiden piiriin oli merkittävä muutos yhdenvertaisen opiskeluterveydenhuollon toteutumiseen. Tehty muutos on mahdollistanut kaikille tutkintoa suorittaville korkeakouluopiskelijoille YTHS:n palveluiden käytön. Ehdotetun mallin mukaisesti osa tutkinto-opiskelijoista ei enää olisikaan opiskeluterveydenhuollon palveluiden piirissä. Tämä rapauttaa nykyistä yhdenvertaista toimintamallia, eikä YTHS voi sen vuoksi kannattaa esitystä tuolta osin.

YTHS on valmis kantamaan vastuun kaikkien korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta. YTHS katsoo, että sen toteuttaman, ja korkeakoulujen kanssa yhteistyössä tehtävän opiskeluyhteisötyön tulee kohdentua kaikille opiskelijoille. Terveystuolaki määrittelee, että YTHS:n tehtäviin kuuluu oppilaitoksen opiskeluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä opiskeluyhteisön hyvinvoinnin edistäminen sekä seuranta. Esitetty uudistus ei siten mahdollista opiskeluyhteisötyön tavoitteiden toteutumista. Esitys asettaa opiskelijat eriarvoiseen asemaan rajaamalla opiskeluterveydenhuollon palvelut vain osalle korkeakouluopiskelijoista, jolloin mm. opiskeluterveysneuvottelut eivät olisi mahdollisia esitetyssä mallissa. Neuvottelut ovat merkittävä tapa tukea opiskelijoiden hyvinvointia sekä opiskelukykyä ja ne tulee mahdollistaa kaikille tutkinto-opiskelijoille.

Näkemyksenne esityksen tavoitteista

YTHS pitää kannatettavina tavoitteita lisätä koulutustasoa ja vahvistaa jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia. Esitetyt keinot eivät kuitenkaan tue näitä tavoitteita kestäväällä tai yhdenvertaisella tavalla. Malli, joka rakentuu maksullisen tutkintokoulutuksen varaan ja rajaa osan tutkinto-opiskelijoista keskeisten opiskelijapalveluiden ulkopuolelle, lisää riskiä opiskelijoiden eriarvoistumisesta.

Opiskeluterveyden näkökulmasta keskeinen puute esityksessä on se, että tutkintotavoitteisen opiskelun edellyttämää opiskelukyvyyn tueksi rakennettua palvelujärjestelmää ei tarkastella kokonaisuutena. Tutkintoon johtava opiskelu, koulutusväylästä riippumatta, edellyttää pääsyä toimiviin opiskeluterveydenhuollon palveluihin.

Opiskeluterveyden näkökulmasta esityksessä ei ole riittävästi huomioitu opiskelukyvyyn merkitystä korkeakoulututkinnon suorittamisessa. Tutkintotavoitteinen opiskelu edellyttää systemaattista opiskelukykyä tukevaa palvelujärjestelmää riippumatta siitä, millä koulutusväylällä opinnot suoritetaan. YTHS:n lakisääteisenä perustehtävänä on tehdä työtä opiskelijoiden terveyden sekä opiskelukyvyyn edistämiseksi ja antaa vahva tuki valmistumiselle. Mikäli osa korkeakouluopiskelijoista rajataan palveluiden ulkopuolelle, ei tehtävän toteuttaminen yhdenvertaisesti ole mahdollista.

Näkemyksenne avoimena korkeakouluopetuksena järjestettävän tutkintokoulutuksen järjestämistä koskevista ehdotuksista (1. lakiehdotuksen 7 § ja 8 c § sekä 2. lakiehdotuksen 10 § ja 12 c §). Onko ehdotetussa sääntelyssä muutos- tai täsmennystarpeita?

YTHS esittää, että lakia muutetaan siten, että kaikki tutkintotavoitteisesti opiskelevat korkeakouluopiskelijat kuuluvat opiskeluterveydenhuollon piiriin riippumatta koulutusväylästä tai koulutuksen maksullisuudesta. Tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi määrittelemällä opiskeluterveydenhuollon piiri tutkintotavoitteisen opiskelun perusteella, ei opiskelijastatuksen muodollisen syntyvän perusteella.

Näkemyksenne opiskelupaikkojen varaamiseen (ensikertalaiskiintiö) liittyvästä ehdotuksesta (1. lakiehdotuksen 36 b § sekä 2. lakiehdotuksen 28 b §)

-

Näkemyksenne opintotukilakia koskevasta ehdotuksesta (3. lakiehdotus)

-

Näkemyksenne korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annettua lakia koskevasta ehdotuksesta (4. lakiehdotus)

YTHS vastustaa avoimessa korkeakouluopetuksessa tutkintoa suorittavien opiskelijoiden rajaamista opiskeluterveydenhuollon ulkopuolelle.

Esitys loisi korkeakouluihin kaksi rinnakkaista tutkinto-opiskelijaryhmää:

- opiskelijat, joilla on oikeus YTHS:n palveluihin
- opiskelijat, joilta tämä oikeus puuttuu

Vaikka opiskelijat suorittaisivat samaa tutkintoa samoissa oppimisympäristöissä, heidän oikeutensa keskeisiin opiskelukykyä tukeviin palveluihin eroaisivat. Tämä on vastoin yhdenvertaisuuden periaatetta ja heikentää korkeakoulu yhteisön eheyttä.

YTHS korostaa, että opiskeluterveydenhuolto ei rajoitu yksilöllisiin vastaanottopalveluihin. Sen lakisääteisiin tehtäviin kuuluvat myös opiskeluyhteisön hyvinvoinnin edistäminen, opiskeluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden seuranta, ennaltaehkäisevä työ ja varhainen tunnistaminen ja opiskelukykyyn tukeminen. Näitä tehtäviä ei voida toteuttaa tehokkaasti tilanteessa, jossa osa samassa yhteisössä opiskelevista rajataan järjestelmän ulkopuolelle. Esitys pirstaloisi toimivaa kokonaisuutta ja heikentäisi opiskeluyhteisöön kohdistuvan työn vaikuttavuutta.

YTHS korostaa, että opiskelijoiden terveydenhuollon tarve ei poistu, vaikka heidät rajataan opiskeluterveydenhuollon ulkopuolelle. Käytännössä hoitoketjut pirstaloituvat ja samalla kadotetaan opiskeluterveydenhuollon erityisosaaminen opiskelukykyyn liittyvissä kysymyksissä. Tämä ei ole järjestelmän kokonaistehokkuuden näkökulmasta tarkoituksenmukaista.

YTHS:n nykyinen malli on kustannustehokas, sillä kaikki korkeakouluopiskelijat osallistuvat rahoitukseen terveydenhoitomaksulla. YTHS:n palvelut painottuvat ennaltaehkäisyyn, jolloin opiskelukykyä tuetaan jo varhaisessa vaiheessa. Jos osa opiskelijoista siirtyy hyvinvointialueiden palveluihin, niin kustannukset eivät vähene, vaan jakautuvat epätarkoituksenmukaisesti ja ennaltaehkäisevän työn kattavuus heikkenee, jolloin riskinä on opintojen pitkittyminen ja

keskeytyminen.

Nykyjärjestelmässä tutkinto-opiskelijan asema on ollut keskeinen kriteeri opiskeluterveydenhuollon piiriin kuulumiselle, riippumatta esimerkiksi koulutuksen maksullisuudesta (esim. kansainväliset opiskelijat). YTHS katsoo, että tästä peruslogiikasta ei tule poiketa. Tutkintotavoitteinen opiskelu tulee kytkeä oikeuteen opiskeluterveydenhuoltoon myös avoimen korkeakoulun kautta.

Näkemyksenne esitysluonnoksen vaikutusarvioista vaikutusarviolajeittain. Mitkä ovat omat arvionne esityksen vaikutuksista? Puuttuuko esityksen vaikutusarvioista jotakin? Korkeakouluja pyydetään arvioimaan, miten ja missä laajuudessa esitysluonnoksen mukainen mahdollisuus suorittaa tutkinto avoimessa korkeakouluopetuksessa voitaisiin ottaa käyttöön sekä millä aikataululla. Lisäksi korkeakouluja pyydetään arvioimaan, millaisia vaikutuksia tämän käyttöönoton toteutumisella olisi korkeakoulujen muuhun avoimen korkeakouluopetuksen tarjontaan.

YTHS tuo esiin, että vaikutusarvioinneista puuttuu erityisesti arviot opiskelukyvyyn heikkenemisen vaikutuksista, opiskelijoiden yhdenvertaisuuden kokemuksesta, vaikutukset opiskeluyhteisötyön toimivuudesta, palvelujärjestelmän pirstaloitumisesta, kustannusten kohdentumisesta hyvinvointialueille sekä kahden rinnakkaisen opiskelijaryhmän vaikutuksista ennaltaehkäisevään terveydenhuoltoon sekä opiskelijoiden hyvinvointiin. Ilman näitä arvioita esityksen kokonaisvaikutuksia ei voida luotettavasti arvioida.

Näkemyksenne esityksen voimaantuloaikataulusta (esitysluonnoksen mukaan ehdotetut lait tulisivat voimaan 1.8.2028)

-

Muut huomiot ja näkökohdat

YTHS korostaa, että opiskelukyky on keskeinen edellytys tutkinnon suorittamiselle. YTHS katsoo, että esitys muodostaa merkittävän riskin opiskelijoiden yhdenvertaisuudelle, sillä opiskeluterveydenhuollosta pois rajaaminen on sekä toiminnallisesti että periaatteellisesti perustelematonta. Ratkaisu heikentäisi opiskelukyvyyn tukea ja palvelujärjestelmän toimivuutta.

Tästä johtuen YTHS esittää, että mikäli esitystä valmistellaan eteenpäin, tulee varmistaa, että kaikki tutkintotavoitteisesti opiskelevat kuuluvat opiskeluterveydenhuollon piiriin. Perustana tulee olla opiskelun tutkintotavoitteisuus, ei opiskelijastatuksen syntyminen.

Grönroos Mira
Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö (YTHS)